

Datum
2017-09-14

Enheten för pension och övergripande studier
Maria Kain
maria.kain@inspsf.se

Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37)

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har i första hand tagit ställning till förslagen som rör Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens verksamhet, folkbokföringen samt en samordnad utbetalningsfunktion. ISF tillstyrker utredningens förslag i dessa delar med följande kommentarer och tillägg.

7 Korrekta uppgifter i register förebygger brott

ISF är mycket positiv till utredningens förslag som syftar till att öka kvaliteten i folkbokföringen. Flera av ISF:s granskningar har visat att uppgifterna från folkbokföringen ofta används direkt som en del i beslutsunderlagen i handläggningen hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Hög kvalitet blir också allt viktigare i och med en ökad automatisering av handläggningen.

11.4 Ny organisation för brottsbekämpning

ISF delar utredningens bedömning att den brottslighet som sker mot välfärdssystemen måste stävjas och att det behövs ytterligare åtgärder inom detta område. Det handlar sannolikt både om förbättrad lagstiftning och om en ökad prioritering av sådan brottsbekämpning.

Utredningens förslag – att inrätta en ny enhet för utredning av bidragsbrott hos Försäkringskassan – är en möjlig lösning, som motsvarar utvecklingen inom andra myndigheter. Samtidigt noterar ISF att de befogenheter som det aktuella förslaget skulle innebära för Försäkringskassan är mer långtgående än motsvarande befogenheter för exempelvis Skatteverket. Verksamhet av detta slag är vidare väsensskild från den verksamhet som Försäkringskassan hittills bedrivit. Förslaget innebär också att Försäkringskassan får ett ansvar för att utreda bidragsbrott som inte har någon anknytning till socialförsäkringen och som alltså rör bidragssystem där Försäkringskassan inte har någon utvecklad kompetens.

Försäkringskassan har redan i utgångsläget ett stort ansvar och många utmaningar. Ett utökat uppdrag av det slag utredningen föreslår förutsätter tydlighet i alla led samt reella – däribland ekonomiska – förutsättningar att genomföra uppdraget. Det handlar inte bara om att driva, utan även att bygga upp den verksamhet som efterfrågas.

ISF ser, utöver detta, ett behov av ytterligare utredning av förslagets förutsättningar och konsekvenser innan ett definitivt beslut fattas. Ett exempel på att förslaget inte är fullständigt genomarbetat är att det i utredningen saknas ett resonemang om att brottsutredande verksamhet hos Försäkringskassan också förutsätter en motsvarighet till den nyligen föreslagna skattebrottsdatalagen (prop. 2016/17:89).

Med dessa reservationer ser ISF positivt på utredningens ambition att öka kapaciteten för att utreda bidragsbrott inom socialförsäkringsområdet.

Eftersom en ny enhet för utredning av bidragsbrott hos Försäkringskassan enligt förslaget dels ska hantera frågor utanför socialförsäkringen, dels polisiära frågor som är ett nytt kompetensområde, behöver också ISF:s uppdrag och eventuella avgränsningar prövas inför ett genomförande.

13.5 Krav på spårbara betalningsmedel införs som villkor för vissa utbetalningar

Assistansersättningen ingår inte bland de förmåner för vilka utredningen föreslår att ett krav på spårbarhet för löneutbetalningar ska införas. Assistansersättningen är speciellt utformad genom att ersättningen betalas ut till den försäkrade som sedan köper en tjänst av en assistansanordnare. I formell mening har Försäkringskassan därför ingen relation till anordnarna och inte heller någon kontrollfunktion gällande frågan om anordnaren faktiskt betalat ut lön till en personlig assistent. Att Försäkringskassan ändå oftast betalar ut ersättningen till anordnaren efter att den försäkrade begärt det, ändrar inte på detta förhållande. Men med tanke på att det förekommer fusk med assistansmedel, finns det anledning att överväga att även assistansersättningen bör ingå bland de förmåner som kräver spårbarhet och vilka regeländringar som behövs i så fall. I sammanhanget kan eventuellt en gräns övervägas under vilken kravet inte skulle gälla.

Utöver den typ av spårbarhet som tagits upp i betänkandet vill ISF också peka på behoven av ökad spårbarhet i tandvårdsstödet. Det skulle förbättra förutsättningar för kontrollarbetet om det exempelvis skulle framgå vem (dvs. vilken fysisk person) som utfört tandvården och inte bara vårdgivare och att personnumret som angetts i ersättningssystemet motsvarar en person som faktiskt fått tandvård.

14.5 En samordnad utbetalningsfunktion bör inrättas

När det gäller inrättandet av en samordnad, statlig utbetalningsfunktion, vill ISF understryka vikten av att i det fortsatta utredningsarbetet om en sådan utbetalningsfunktion även pröva om den kontrollfunktion och de analyser som eftersträvas kan etableras utan att de faktiska utbetalningarna samordnas. För- och nackdelar med olika sätt att ändamålsenligt organisera utbetalningarna och det myndighetsövergripande kontrollarbetet bör belysas.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Maria Hemström-Hemmingsson. Maria Kain har varit föredragande. I beredningen har också Tomas Agdalen, Elisabeth Frid och Malin Olsson deltagit.

Maria Hemström-Hemmingsson
Generaldirektör

Maria Kain
Utredare